

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Управління фінансовими ризиками»

Ступінь освіти Другий (магістерський)

D1, D2, D5, C1, C3, J2,

Освітня програма J3

Тривалість викладання 2 семестр, 3 чверть

Заняття: 6 години на тиждень

Лекції 4 години на тиждень

Практичні 2 години на тиждень

Мова викладання українська

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої

освіти **Онлайн-консультації:** Microsoft Teams **Інформація про викладачів:**

s://eaf.nmu.org.ua/ua/pro_kaf/vykladachi.php	Дережа Вячеслав Миколайович, (лекції та практичні) доцент кафедри,
	Персональна сторінка: https://eaf.nmu.org.ua/ua/pro_kaf/vykladachi.php
	E-mail: Dereza.V.M@nmu.one

1. Анотація до курсу

Обирайте **Управління фінансовими ризиками** у якості вибіркової дисципліни для формування індивідуальної освітньої траєкторії. Для прийняття ефективних управлінських рішень на мікро- та макrorівнях суб'єкту господарювання слід не уникати їх, а навчитись керувати ними, використовуючи розроблені у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі методи управління та нейтралізації ризиків, що дозволить звести до мінімуму можливі втрати, в результаті непередбачуваних подій і водночас отримати очікуваний рівень доходу. Правильно оцінити всі можливі варіанти проведення конкретної господарської операції, для чого необхідно оволодіти сучасною методологією аналізу та прийняття раціональних рішень, стратегією і тактикою управління фінансовими ризиками.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета формування системи знань щодо сутності та функцій економічних та фінансових ризиків, причин їх виникнення, методів оцінки та виміру ризику у різних сферах діяльності, практичним способом запобігання прояву ризиків та зменшення негативних наслідків їх дії на результати діяльності підприємств та банківських установ, визначенню напрямів та методів управління фінансовим ризиком в діяльності підприємства і фінансових установ.

Завдання курсу:

- Отримати знання інноваційних концепцій управління фінансовими ризиками, методологічних засад теорії управління ризиками;
- Знати принципи, за якими слід класифікувати ризики і ризиконебезпечні ситуації заради пошуку найоптимальнішого шляху їх уникнення, профілактики або ліквідації наслідків;
- Знати місце і роль ризик-менеджменту у структурі й діяльності управлінської або господарюючої структури;
- Поглибити вміння визначати математичне очікування якої небудь події та вміння визначити величину фінансового ризику за двома критеріями – середнім очікуваним значенням і коливанням можливого результату;
- Вміти виконувати кількісну оцінку ризиків за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки ризику;
- Вміти планувати й проводити роботу із колективом для створення надійної атмосфери заради виявлення прогнозованих й непрогнозованих ризиків;
- Навчитися організовувати та проводити ділові ігри для відпрацювання командної роботи організації щодо виявлення ризиків й виховувати моральну обстановку готовності долати ризики та їх наслідки.
- Навчитися управлінню власною навчальною діяльністю та часом, набутти рівня автономності, особливо під час самостійного навчання.

3. Результати навчання:

- Знати економічну термінологію, інституційний базис, концептуальні засади управління фінансовими ризиками;
- Освоїти сутнісні детермінанти ризиків, їх структури, причин виникнення.
- Оцінювати економічну ефективність інвестицій в умовах ринкових відносин;
- Знати і застосовувати методи діагностики та оцінювання ризиків;
- Уміти прогнозувати наслідки ризиків та виробляти адаптивні механізми для управління ними.

4. Структура

курсу *Лекції*

Тема 1. Теоретичні засади управління фінансовими ризиками

1.1. Сутність та класифікація фінансових ризиків

1.2. Загальні аспекти управління фінансовими ризиками

Тема 2. Аналіз та оцінювання рівнів фінансових ризиків

2.1. Експертні методи

2.2. Математичні методи

2.3. Методи теорії випадкових процесів та ігор

Тема 3. Хеджування ризиків

3.1. Форвардні та ф'ючерсні контракти

3.2. Опціони та СВОПИ

Тема 4. Диферсифікація фінансових ризиків

4.1. Механізм диверсифікації в портфельному аналізі

4.2. Оптимізаційні моделі

Тема 5. Страхування ризиків

5.1. Сутність страхування ризиків

5.2. Страхові продукти

Практичні заняття

Тема 1. Сутність та класифікація фінансових ризиків

Тема 2. Оцінка ризиків експертними методами

Тема 3. Оцінка ризиків математичним методами

Тема 4. Хеджування ризиків через операції з деривативами

Тема 5. Диверсифікація ризиків

Тема 6. Модель оцінки капітальних активів (МОКА)

Тема 7. Модель Марковіца

Тема 8. Модель Тобіна

Тема 9. Страхування ризиків

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office 365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до за стосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

На практичних заняттях необхідні комп'ютерні пристрої.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів. Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент має право виконувати підсумкову комплексну контрольну роботу за дисципліною, яка містить завдання, що охоплюють дисциплінарні результати навчання.

Поточна успішність складається з успішності за один колоквіум (який максимально оцінюється у 30 балів) та оцінок за роботу на семінарських/практичних заняттях (оцінюється 4 заняття, участь у занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 70 балів (3 – 20 балів; 1 – 10 балів). Отримані бали за колоквіуми та семінарські/практичні заняття додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Підсумковий контроль за дисципліною відбувається письмово шляхом надання відповідей на питання у формі тестів, відкритих питань, задач та кейсів. Кількість балів за кожне питання наведена у екзаменаційних білетах. Відповіді на питання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за підсумкову контрольну роботу: 100
Практичні заняття	Подані у п.4 завдання практичних занять максимально оцінюються у 70 балів 4 заняття (3 – 20 балів; 1 – 10 балів).
Лекційні заняття (колоквіум)	Охоплюють матеріали лекцій та практичних занять. Відбуваються письмово шляхом надання відповідей на питання у формі тестів, відкритих питань, задач та кейсів. Кількість балів за кожне питання наведена у екзаменаційних білетах. Відповіді на питання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимально оцінюються у 30 балів

6.3. Критерії оцінювання *тестів та відкритих письмових та усних контрольних питань*:

1 правильна відповідь тесту оцінюється у 1 бал.

Відкрите питання – 1 правильна відповідь оцінюється в 5 балів, причому:

5 балів – відповідність еталону, наведення прикладів, доповнення еталону інформацією з додаткової літератури з посиланням на неї, правильна мова викладення матеріалу.

4 бали – відповідність еталону, правильна мова викладення матеріалу.

3 бали – відповідність еталону, помилки в граматиці та/або орфографії, мовленні.

2 бали – зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає еталону, містить суттєві граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння відповіді або викривляють зміст

повідомлення.

1 бал – наявність відповіді, яка не відповідає еталону, та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

6.4. Критерії оцінювання *розв'язання задач*:

5 балів: отримано правильну відповідь (згідно з еталоном), використано формули (алгоритми) з поясненням змісту окремих їх складових, зазначено одиниці виміру під час кожної дії.

4 бали: отримано правильну відповідь з незначними неточностями згідно з еталоном, використано формули (алгоритми) з поясненням змісту окремих їх складових, зазначено одиниці виміру під час кожної дії.

3 бали: отримано неправильну відповідь, проте використано формули (алгоритми) з поясненням змісту окремих їх складових, зазначено одиниці виміру під час кожної дії.

2 бали: отримано неправильну відповідь, не використано формули (алгоритми) з поясненням змісту окремих їх складових, не зазначено одиниці виміру під час кожної дії.

1 бал: наведено неправильну відповідь, до якої не надано жодних пояснень.

6.5. Критерії оцінювання *есе* (індивідуального письмового самостійного завдання невеликого обсягу – від 2 до 4 аркушів А4, виконаного у вільному стилі, що відображає власні погляди автора на проблему або питання):

5 балів: наявність заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, логічного взаємозв'язку між тезою та аргументами, правильна мова викладення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

4 бали: наявність заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки у мові викладення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

3 бали: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів есе (заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів, висновку), наявність орфографічних та/або граматичних помилок або недотримання встановленого обсягу.

2 бали: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів есе (заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів, висновку), відсутність переконливих аргументів на користь тези, значна кількість орфографічних та/або граматичних помилок та/або недотримання встановленого обсягу.

1 бал: неструктурованість роботи, недотримання встановленого обсягу, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок, відсутність переконливих аргументів на користь тези.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка».

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office 365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у додатку Microsoft Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси. Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій отримують додатково 2 бали до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Методи навчання

Під час *лекцій та практичних занять* будуть застосовані такі методи навчання:

Пояснення. Тлумачення понять, явищ, принципів, термінів тощо, переважно під час викладання нового матеріалу.

Навчальна дискусія. Це обговорення важливого питання, обмін думками між здобувачами вищої освіти та/або викладачем, спрямовані не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину.

Ілюстрування. Застосування презентацій та іншого медіа-контенту для підкріплення матеріалу, який пояснюється, обговорюється або завдань, які виконуються.

Демонстрування. Показ викладачем навчальних матеріалів у динаміці (використання фахових програм, формул, ситуацій тощо).

Письмові та усні контрольні завдання. Самостійна концентрація та відтворення отриманих знань та навичок в умовах обмеженого часу та джерел інформації.

Розв'язання задач. Алгоритмічний пошук рішення через застосування типових прийомів, який на відміну від рішення кейсів, не вимагає ідентифікації проблеми та оригінальних підходів до її розв'язання.

Демонстрація та обговорення презентацій. Наочний показ медіа-супроводу усного виступу з елементами дискусії.

Порівняння. За його допомогою встановлюють спільні і відмінні ознаки предметів і явищ.

9. Ресурси і література

1. Ситник Г. В. Корпоративні фінанси: навч. посіб. / Г. В. Ситник; Державний торговельно-економічний університет. - Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2025. - 299 с.
2. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. / О. А. Лактіонова; Донецький національний університет імені Василя Стуса. - Вінниця : ТВОРИ, 2020. - 256 с..
3. Проблеми управління фінансовими ризиками в системі ризик-менеджменту та методи їх вирішення / Л. О. Петик, Ю. С. Баськова // Бізнес Інформ. - 2022. - № 10. - С. 181-186.
4. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін / А. В. Нечипоренко // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. - 2023. - Вип. 56. - С. 200-206.
5. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля банку / О. В. Марченко, О. С. Петрикiва, К. О. Коробко // Бізнес Інформ. - 2022. - № 11. - С. 205-210.
6. Дереза В.М. Механізм диверсифікації фінансових ризиків та його оцінка / Інфраструктура ринку - 2021.- Вип. 56.- с.120-124.
7. Дереза В.М. Етапи диверсифікації фінансових ризиків // Science and education: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 198-201.